

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE**

UNIVERSITATEA DIN PETROSANI

Facultatea de Inginerie Mecanică și Electrică

**Rezumat
Teză de doctorat**

*„Studiul aspectelor de natură tehnico-economică și
juridică în procesele de restructurare a mineritului din
Valea Jiului”*

Conducător științific:

Prof.univ.dr.ing. Nan Marin-Silviu

Doctorand:

Jr.Ec. Negru Mariana

**Petroșani,
2016**

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
CAPITOLUL 1: CONSIDERATIILE GENERALE PRIVIND FUNCTIONAREA SECTORULUI EXTRACTIV MINIER DIN ROMÂNIA.....	5
1.1. Structura organizatorică, nivelul de producție și cerințele de piață.....	5
1.2. Comparații între sistemul extractiv minier din România și cel european.....	14
1.3. Situații critice și vulnerabilități în industria minieră.....	17
1.4. Disfuncții tehnice, economice și juridice în industria minieră din România.....	21
CAPITOLUL 2: MĂSURI, PROGRAME ȘI LEGI PRIVIND RESTRUCTURAREA ACTIVITĂȚILOR MINIERE DIN ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ.....	25
2.1. Măsuri privind restructurarea activităților miniere din România și Uniunea Europeană.....	25
2.1.1. Politici privind reconsiderarea structurilor instituționale și a capacităților existente în sectorul minier...	25
2.1.2. Politici privind eliminarea pierderilor financiare în sectorul minier.....	27
2.1.3. Politici privind reconstrucția și securitatea mediului.....	30
2.1.4. Politici privind protecția socială a personalului afectat de restructurare.....	31
2.1.5. Politici privind reconstrucția economică a regiunilor miniere afectate de restructurare.....	36
2.1.6. Măsuri și acțiuni imediate.....	41
2.1.7. Măsuri și acțiuni pe termen mediu 2005-2006.....	41
2.1.8. Acțiuni pe termen lung 2010-2015.....	41
2.2. Programe privind restructurarea activităților miniere din Valea Jiului.....	42
2.3. Legi privind restructurarea activităților miniere din România și Uniunea Europeană.....	48
CAPITOLUL 3: STADIUL ACTUAL AL RESTRUCTURĂRII ACTIVITĂȚILOR MINIERE DIN VALEA JIULUI.....	51
3.1. Căi de restructurare tehnologică a exploatarea hulei.....	51
3.2. Procesul de restructurare a activității miniere din Valea Jiului pentru perioada 2010-2015.....	53
3.3. Evoluția personalului în perioada 2010-2015.....	64
CAPITOLUL 4: METODE ȘI PROCEDEE DE EXPERTIZARE TEHNICĂ, ECONOMICĂ ȘI JURIDICĂ ÎN PROCESELE DE RESTRUCTURARE A MINERITULUI DIN VALEA JIULUI.....	69
4.1. Situații critice în sistemul industrial minier din România.....	74
4.2. Expertiza tehnică a disfuncțiilor și situațiilor critice.....	78
4.3. Expertiza economică a disfuncțiilor și situațiilor critice.....	83
4.4. Expertiza juridică a disfuncțiilor și situațiilor critice.....	85
4.5. Sistematizarea metodelor, tehnicilor și procedeele de expertizare tehnică.....	88
4.6. Sistematizarea metodelor, tehnicilor și procedeele de expertizare economică.....	93
4.7. Sistematizarea metodelor, tehnicilor și procedeele de expertizare juridică.....	105
CAPITOLUL 5. MODEL INTEGRAT AL EXPERTIZĂRII ÎN PROCESELE DE RESTRUCTURARE A MINERITULUI DIN VALEA JIULUI.....	108
5.1. Bazele modelării procesuale a expertizării.....	108
5.2. Modelul expertizării tehnice.....	111
5.3. Modelul expertizării economice.....	113
5.4. Modelul expertizării juridice.....	115
5.5. Articularea submodelelor ca premisă a întregirii metodelor, tehnicilor și procedeele de expertizare.....	117
5.6. Expertizarea preventivă.....	118
5.7. Rețelizarea și clusterizarea agenților multi operaționali de expertizare.....	118
5.8. Parametrizarea obiectivității expertizelor.....	120
5.9. Modelul integrat al expertizării compuse tehnice, economice și juridice.....	120
5.10. Discuții și recomandări asupra restricțiilor și funcției obiective ale modelului integrat compus.....	126
CAPITOLUL 6: ANALIZA PROGRAMELOR DE RESTRUCTURARE A MINERITULUI VAII JIULUI PENTRU ASIGURAREA DEZVOLTĂRII DURABILE.....	130
6.1. Analiza procesului de restructurare a mineritului în România.....	130
6.2. Analiza procesului de restructurare a mineritului în Valea Jiului.....	133
6.3. Dezvoltarea durabilă în contextul restructurării mineritului în Valea Jiului.....	141
Concluzii finale și contribuții proprii.....	145
Bibliografie.....	152

Cuvinte cheie: restructurare, minerit, dezvoltare durabilă, expertiză, disfuncții, disponibilizări, exploatare minieră

INTRODUCERE

Activitatea de exploatare a resurselor minerale utile în România se bazează pe procese specifice de extracție, în subteran sau la suprafață. Acestea implică, în fapt, conexiunea mai multor elemente interdependente conceptuale și operaționale. Aceste elemente sunt, în context practic, de natură tehnică referitoare la sistemele de extracție, transport, aeraj, echipamentele, utilajele și instalațiile, liniile tehnologice mecanizate și alte sub-sisteme de infrastructură. Programul de restructurare al activității miniere în Valea Jiului a început în 1991, abordând întreaga complexitate a problematicilor tehnice, tehnologice, economice și manageriale. Strategia de dezvoltare a activității miniere s-a bazat în primul rând pe reorganizarea unităților de producție susținută de modernizarea mijloacelor de producție și perfecționarea continuă a forței de muncă. Pe baza interesului economic, a celui material și legal, infrastructurile de exploatare pot funcționa în aliniament productiv. Expertizarea situațiilor de disfuncții și de operaționalitate în domeniu presupune îmbinarea elementelor constitutive a activității extractive miniere. Pe baza rezultatelor de expertiză obținute se creează oportunitatea dezvoltării de noi soluții tehnice, cu scopul realizării activității rentabile, bazate pe norme tehnice, economice și juridice stabile și acoperitoare conceptual și economic. În practică, se constată manifestarea unor aspecte critice care marchează dificultăți în procesul de evaluare și apreciere tehnico-economică a activității miniere în procesul general de exploatare la zi cât și în subteran. Din categoria aspectelor/situațiilor critice menționăm următoarele: incapacitatea managerială de cuprindere rațională a tuturor caracteristicilor tehnice și tehnologice ale procesului de exploatare minieră în zonele cu substanțele de interes; posibilități reduse de analiză în adâncime a fenomenelor tehnice care prilejuiesc apariția disfuncțiilor de tip accident; relaționări inadecvate între mediul de exploatare și sistemul tehnic de exploatare; imposibilitatea cunoașterii totale a prevederilor legislației în domeniu, sau a conținutului proiectelor ori rezultatelor omologărilor echipamentelor, atât din partea utilizatorilor cât și din partea evaluatorilor; inexistența sau inconsecvența studiilor de risc tehnic, tehnologic și uman la nivel operațional; inconsecvența legislativă, respectiv modificări de prescripții tehnice de folosire a echipamentelor; slabă relaționare între cadrul tehnic, cel economic și cadrul juridic de expertizare. Ca atare, este incriminat tot mai mult subiectivismul și incapacitatea expertizei de a prezenta cât mai elocvent situația reală existentă. Prin urmare, se avansează propunerea de instituire a cercetării privind formularea și elaborarea unor noi metode de eficientizare a expertizării tehnice, economice și juridice în sectorul extractiv din România, cu exemplificare în domeniu carbonifer. Importanța tezei de doctorat derivă din faptul că în ceea ce privește sistemul de expertizare din domeniul extractiv carbonifer se întâlnesc anumite elemente insuficient clarificate. Lucrarea de față este necesară, deoarece aceasta poate constitui un model de referință pentru cei interesați de expertiză în domeniul minier și mai ales datorită faptului că, în momentul de față, având în vedere că România procesul de restructurare a activității miniere este în desfășurare, este foarte important ca și acest domeniu să fie aliniat cerințelor europene.

CAPITOLUL 1 denumit „**CONSIDERATII GENERALE PRIVIND FUNCTIONAREA SECTORULUI EXTRACTIV MINIER DIN ROMÂNIA**” prezintă câteva considerații cu privire la funcționarea sectorului extractiv minier din România. La majoritatea exploatărilor miniere din țara noastră, am asistat la reducerea nivelului tehnologic datorită uzurii fizice a echipamentelor, la rămânerea în urmă în executarea lucrărilor de investiții pentru punerea în funcțiune a unor noi capacități, în special în exploatările la zi, dar și la cele subterane, cu implicații asupra capacităților de producție actuale și viitoare. Din cauza condițiilor de exploatare dificile, costurile de producție realizate în România sunt ridicate, atât în cariere cât și în subteran. Ca urmare, statul român, în calitatea sa de proprietar al zăcămintelor, a susținut realizarea propriu-zisă a producției miniere prin alocații bugetare pentru investiții și subvenții.

CAPITOLUL 2 intitulat „**MĂSURI, PROGRAME ȘI LEGI PRIVIND RESTRUCTURAREA ACTIVITĂȚILOR MINIERE DIN ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ**” cuprinde descrierea măsurilor, programelor și legilor cu privire la restructurarea activităților miniere din România și Uniunea Europeană. Performanțele economice ale industriei miniere din România arată că activitatea operatorilor din minerit în domeniul cărbunelui brun, huilei și minereurilor neferoase este neeconomică, fapt pentru care trebuie reconsiderate capacitățile existente în sensul opririi activității și închiderii minelor neviabile și concentrării efortului financiar pentru modernizarea minelor cu perspectivă de a deveni viabile și cu funcționare fără pierderi. Reducerea rolului statului în industria minieră presupune înlocuirea treptată a atribuțiilor acestuia de administrare și finanțare cu cele de reglementare, control și beneficiar de taxe și redevențe. Promovarea Strategiei Industriei Miniere, precum și implementarea acesteia impune adoptarea unui set de reglementări de natură legislativă și organizatorică. Instituțiile publice implicate în prezent în administrarea și monitorizarea activităților miniere nu dispun încă de suficientă experiență corespunzătoare rezolvării problemelor pe care le generează industria minieră în prezent și în viitorul apropiat și au experiența limitată în relația cu sectorul privat care, în concepția strategiei, trebuie să devină factorul cel mai important în reabilitarea și modernizarea industriei miniere.

CAPITOLUL 3 intitulat „**STADIUL ACTUAL AL RESTRUCTURĂRII ACTIVITĂȚILOR MINIERE DIN VALEA JIULUI**” prezintă stadiul actual privind restructurarea activităților miniere din Valea Jiului. În contextul schimbărilor generale de după 1989, în România a apărut necesitatea instituirii unui proces de reformă a structurilor productive din industria minieră. Acțiunile de reorganizare au început odată cu aplicarea legii 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat în societăți comerciale și regii autonome, iar Combinatul Minier Valea Jiului și Combinatul Minier Banat au fost reorganizate în Regia Autonomă a Huilei prin H.G. 1212/1990. Astfel, au fost desprinse și transformate în societăți comerciale subunitățile care aveau ca obiect de activitate: aprovizionarea centralizată, transport auto și tehnologic, construcții și montaje miniere, reparații și întreținerea echipamentelor electromecanice, cercetări și proiectări miniere, învățământ și au fost sistate activitățile de extracție la o mină (E.M. Iscroni), trei cariere (Lonea-Defor, Lupeni Sud și Câmpu lui Neag – care a rămas numai cu activitate de subteran) și o uzină de preparare (Uzina de Preparare Uricani). Unul din rezultatele imediate a fost reducerea numărului de subunități componente R.A.H. – România de la **53 la 30** și reducerea numărului de personal de la **60 679 la 45 134**. Prin OG 30/1997 privind reorganizarea regiilor autonome, s-a întocmit programul de restructurare a RAH pentru perioada 1997-2005. Restructurarea tehnologică și a producției, care a avut ca efect: restrângerea producției din subteran; sporirea ponderii livrărilor de ulei energetic și reducerea huilei preparate pentru cocs. Restructurarea organizatorică și managerială a constat, în primul rând, în desprinderea din unitățile miniere a unor activități complementare sau chiar de bază și organizarea acestora ca societăți comerciale distincte. Restructurarea personalului din cadrul unităților miniere și în special reducerea masivă a acestuia prin folosirea a trei modalități de bază: desprinderea de activități și a personalului aferent și organizarea acestora sub forma de societăți comerciale; pensionări cu reducerea timpului de munca, și disponibilizări cu acordarea de plăți compensatorii.

CAPITOLUL 4 denumit „**METODE ȘI PROCEDEE DE EXPERTIZARE TEHNICĂ, ECONOMICĂ ȘI JURIDICĂ ÎN PROCESELE DE RESTRUCTURARE A MINERITULUI DIN VALEA JIULUI**” cuprinde noțiuni teoretice privind metodele și procedeele de expertizare tehnică, economică și juridică folosite în procesele de restructurare a mineritului în Valea Jiului. Din analiza făcută asupra CEH – Divizia minieră am constatat unele disfuncții care se poate considera că influențează negativ desfășurarea activității la aceste unități carbonifere. Din punct de vedere economic, gradul de subvenționare de către stat a exploatarei cărbunilor, este aproape zero sau chiar zero în țări precum Polonia, Cehoslovacia, Germania, Australia, S.U.A. Încă se mai acordă subvenții importante de către stat în țări precum ar fi: Rusia, Ucraina, Bulgaria, China sau Africa de Sud. Din punct de vedere juridic, pe plan mondial este acreditată concepția potrivit

căreia „bogățiile solului și subsolului aparțin statului sau sunt controlate de către stat”. În 2012, conform condițiilor FMI, sectorul de cărbune a suferit o restructurare majoră. Minele de lignit și centralele de energie au fost integrate pe verticală în CE Oltenia într-o încercare de a crea un “campion” național ce urma să fie privatizat parțial sau total mai târziu. Restructurarea sectorului de ulei a condus inițial la înființarea a două entități separate aflate sub Compania Națională a Huilei. Una dintre ele va controla închiderea a trei mine de cărbune neviabile în Valea Jiului până în 2018 (aceasta încă vinde lunar cca. 40 000 tone de cărbune către CE Hunedoara). Cealaltă controlează cele 4 mine de cărbune „viabile” și va aproviziona două termocentrale pe cărbune ale CE Hunedoara, devenind sucursala acesteia. La nivelul C.N.H., pentru anul 2014 a fost preconizată o producție de 2 755 000 t/an cu o medie zilnică de aproximativ 10 800 t/zi, aceasta fiind realizată în proporție de 97,5%.

CAPITOLUL 5 intitulat „**MODEL INTEGRAT AL EXPERTIZĂRII ÎN PROCESELE DE RESTRUCTURARE A MINERITULUI DIN VALEA JIULUI**” pune accent pe crearea unui model al expertizării care să fie folosit în procesele de restructurare a mineritului din Valea Jiului. Necesitatea sa este impusă de dezideratul prezentării unor probe concludente în fața organelor judiciare, a organismelor arbitrajului comercial internațional sau operatorilor economici, care să asigure adoptarea de către aceștia a unor hotărâri juste. Obiectivitatea expertizelor tehnice, economice și juridice în domeniul extractiv ar putea fi interpretată cu ajutorul anumitor parametri de eficiență. Se poate afirma despre o expertiză tehnică, că este eficientă dacă reușește să evidențieze într-un interval de scurt de timp, principale deficiențe cu caracter tehnic care există sau pot să apară într-o perioadă imediat următoare. Modelele, în general, sunt caracterizate de formalitate operațională, iar prin utilizarea lor practică devin elemente de previziune prin simulare, dar pot juca și rolul de agenți de dirijare și control a anumitor fenomene tehnice, economice sau juridice. Structura unor sisteme de expertizare, modul de realizare a modelării precum și influențele pe care le dau anumite variabile ecuaționale, sunt redate în modelul sistematic. Construirea modelului depinde de tipul modelului, dar este important ca inițial modelul să fie cât mai simplu posibil. După construirea modelului este necesar să se verifice dacă este corect. Procesul de verificare depinde de tipul modelului, dar în principal se verifică dacă modelul corespunde cerințelor pentru care a fost construit. În cazul unei probleme de expertizare, se verifică dacă soluția furnizează date reale cu privire la starea tehnică, economică sau juridică a unității supuse expertizării.

CAPITOLUL 6 denumit „**ANALIZA PROGRAMELOR DE RESTRUCTURARE A MINERITULUI VĂII JIULUI PENTRU ASIGURAREA DEZVOLTĂRII DURABILE**” prezintă o analiză a programelor de restructurare a mineritului în Valea Jiului pentru asigurarea dezvoltării durabile a acestora. Se are în vedere promovarea unor politici coerente, compatibile cu mecanismele Uniunii Europene, vizând ajustarea structurală a economiei este unul dintre obiectivele programatice ale *Strategiei naționale de dezvoltare economică a României pe termen mediu* adoptată recent de guvernul român și înaintată Comisiei Europene. Printre cei mai importanți factori care contribuie la dezvoltarea durabilă a unei societăți sunt factorul economic și factorul social. Industria minieră carboniferă are un puternic impact economic caracterizat în principal prin următorii parametri: creșterea produsului intern brut (PIB) la nivel regional și național, diversificarea activității economice, creșterea de servicii, locuri de muncă directe și indirecte, creșterea veniturilor din taxe și impozite - precum și dezvoltarea industriei de utilaje pentru extracție. Numărul locurilor de muncă indirecte este de trei-patru ori mai mare față de locurile de muncă directe într-o zonă minieră. Cărbunele este un pion energetic principal fiind în același timp o sursă importantă pentru asigurarea securității energetice, chiar dacă se dorește ca ponderea cărbunelui în mixul energetic să fie diminuată. Niciunul din programele implementate în încercarea de a atenua efectele disponibilizărilor de personal nu a avut efectele scontate, iar condițiile sociale sunt mult rămase în urmă față de cerințele perioade în care ne aflăm. Unul dintre indicatorii relevanți ai calității nivelului de trai al unei populații este structura consumului alimentar. Aproape 80% din populația Văii Jiului are în momentul acesta datorii către cel

puțin una dintre instituțiile de referință (bănci, case de ajutor reciproc și alte instituții creditoare), iar datoriile față de asociațiile de locatari au cea mai ridicată pondere în sensul că o mare parte dintre familii au datorii la întreținere. Acești indicatori denotă o sărăcie acută a populației Văii Jiului, astfel mai mult de jumătate din totalul populației trebuind să-și amâne plata cheltuielilor pentru locuință, să recurgă la împrumuturi pentru a-și cumpăra alimente sau nu reușește să-și asigure obiectele de îmbrăcăminte necesare. În această zonă 90% dintre familii locuiesc la bloc iar în cea mai mare parte a situațiilor locuința este una personală (80%) a unui membru de familie. Totuși raportat la situația națională locuitorii din Valea Jiului trăiesc în condiții mult mai proaste decât restul datorită spațiului de locuit alocat pentru un membru al familiei, care este mult inferior celorlalte zone din țară.

CONCLUZII FINALE ȘI CONTRIBUȚII PROPRII

Procesul de restructurare a industriei miniere constat cu predilecție în închiderea activității și disponibilizarea în masă a personalului cu plăți compensatorii, dar fără asigurarea de alternative viabile pentru crearea de noi locuri de muncă pentru absorbția personalului disponibilizat. Zonele miniere din România, printre care și Valea Jiului, au fost și sunt zone mono-industriale afectate de procesul de restructurare și-au diminuat sever potențialul economic ca rezultat confruntându-se cu numeroase procese de dezagregare socială. Șomajul ridicat, cu puține perspective de relansare prin eforturi proprii, expun acestei comunități unui risc de sărăcie mult accentuat față de media națională.

Rezultatele cercetării pe care am realizat-o sunt în concordanță cu rezultatele altor cercetări identificate în literatura de specialitate din țară și din străinătate. Rezultatele ei nu pot fi generalizate la nivelul tuturor comunităților miniere din România fiind vorba de puține cazuri analizate, și de aceea în viitor o astfel de cercetare trebuie continuată cu studii de caz suplimentare pe alte foste comunități miniere care să fie alese pe baza variației caracteristicilor acestora.

CONTRIBUȚII ORIGINALE

- am realizat o atentă documentare asupra literaturii de specialitate cu privire la criteriile, metodele și metodologiile de evaluare a aspectelor de natură tehnico-economică și juridică în procesele de restructurare a mineritului din Valea Jiului în perspectiva aplicării politicii industriale și efectele pe care adoptarea legislației comunitare le-a produs din momentul restrângerii activității miniere;

- am efectuat un studiu perioada 2010-2015 al restructurării activității miniere din România și Valea Jiului;

- am făcut o analiză comparativă a modalităților de restructurare prin atragere de investiții pentru activitățile de exploatare efectuate ținând cont de elementele specifice sectorului minier, considerând ca varianta contractului de cooperare pentru restructurarea exploatarei, exploatare și atragere de investiții este cea mai adecvată în contextul economic actual pentru societățile comerciale din minerit;

- am evidențiat că efectele sociale ale închiderii minelor, adesea neglijate, sunt în cele mai multe cazuri, la fel de serioase ca cele de mediu și cele economice. În ultimii ani, în țări din întreaga lume printre care și România, numărul exploatărilor miniere închise l-a depășit cu mult pe cel al noilor proiecte miniere, aceasta conducând la disponibilizări masive în rândul minerilor;

- am efectuat o sinteză și o reevaluare a modelelor, metodelor, tehnicilor și instrumentelor specifice de analiză diagnostic, în vederea selectării celor mai potrivite elemente și a adaptării lor la necesitățile întreprinderilor miniere carbonifere și pentru creșterea eficienței evaluărilor după restructurarea activității miniere;

- am realizat o expertizare tehnică, economică și juridică în domeniul extractiv având drept scop efectuarea unei analize cât mai riguroase, analiză care să evidențieze situația existentă în acest moment;

- am realizat o modelare, pentru previziune prin simulare, dar și pentru dirijare și control a fenomene tehnice, economice și juridice ca urmare a disponibilizărilor din industria minieră.

- am efectuat o analiză a procesului de restructurare a mineritului în România și la nivelul Văii Jiului pentru a propune o dezvoltare durabilă a zonei, pentru dezvoltarea sectorului privat și creșterea nivelului de trai.

PROPUNERI

- Revizuirea în regim de urgență a strategiei energetice ca o componentă de bază a strategiei de securitate națională a României;
- Elaborarea unei strategii integrate privind securitatea aprovizionării cu materii prime;
- Armonizarea strategiilor emise la nivel național cu cele de la nivel regional, local și sectorial;
- Strategiile trebuie să prevadă pentru fiecare măsură indentificată și înscrisă în ea :
 - efortul financiar
 - sursa de finanțare
 - efectul în plan economic și social
 - cine are responsabilitatea aplicării și monitorizării modului cum se transpune în practică
 - consecințele netranspunerii în practică a măsurilor stabilite prin strategie

Concluziile finale, contribuțiile proprii și propunerile de cercetare și de acțiune constituie o sinteză a tezei care se focalizează pe contribuțiile originale aduse în domeniul cercetat cu referire la utilitatea și aspectul aplicativ al cercetării realizate, direcțiile viitoare de cercetare ce se impun dar și concluziile ce se desprind.